

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

hivatalnokait felmentették a szolgálat alól, s értesükre adták, hogy egyelőre ne is jelenjenek meg. Az örmény származású udvari szállítókat szintén értesítették, hogy szolgálataikra ezentul az udvar nem reflektál. Oka ennek a rendeletnek az, hogy az örmény udvari szállítók a zavargások alatt becsukták boltjaikat, a melyek fölött a török eszászári ezímer ragyogott. Társai büneért így kellett lakolnia Hadsík efendi, kávékereskedőnek is; a kinek czége már százötven év óta szállított kávé a padisáh udvarának. Ezenkívül elcsapták még a szultán örmény-származású udvari ékszerészét is.

A szyriai expedíció, Miatán Damaszkus, Beyruth és a szyriai török kormányzóság más nagyobb helységeiben is fordultak elő surlódások a mohamedánok és az ottani keresztények között, — a kormány elrendelte, hogy Szýria egész területére az ostromállapot kihirdetessék, — és hogy a hírhedt Zeppi pasa (a sassuni kegyetlenkedések kezdeményezője) mint az illető hadtest főparancsnoka bizassék meg a rend helyreállításával. A kormány ezen szándékolt intézkedése ellen azonban a nagykövetek felszóltak és csakis Cambon francia nagykövet erélyes fellépésének, — a ki azzal fenyegetőzött, hogy ha ezen eset bekövetkezik, a francia kormány kénytelen lenne Szýriába második expedíciót küldeni, — sikerült a török kormányt reábirni, hogy a már elrendelt intézkedést visszavonja.

Örmény-török surlódások. Hivatalos török forrás szerint a csapatok kétszáz embert kergettek szét, a kik az erzerumi vilajetben Manis helységet körül fogva tartották. — Néhány kurd törzs, (főnökeik vezetése mellett) megtámadni készült egyik helység örmény lakosait; mire az Erzerumban székelő hatóságok a kurdok üldözésére csapatokat küldtek ki, melyeknek — a muzulmánok segítségével — sikerült a kurd rablókat szétverni. A Boszporus partjain általános a nézet, hogy a porta a már nagyon is elharapózott surlódásokat erélyesebb rendszabályok nélkül nem lesz képes elfojtani. Trapezuntból jelentik, hogy ott a kereskedelem és forgalom pongása következtében nagy inség állott be, különösen az örmény lakosság körében. — Nem török forrásból eredő tudósítások szerint a Diárbekirben (Tigranocerta) előfordult kihágások következtében igen sok ember vesztette életét, s a tüzvész által okozott kár már is nagyon jelentékeny. Konstantinápolyban újabb zavaroktól tartanak; a főváros örmény lakosai a provinciákból érkező hírek következtében nagyon izgatottak. — Orosz lapok jelentése szerint az Oroszországban lakó örmények és törököknél házmotázásokat tartanak a náluk talált fegyvereket elkobozzák. A rendőri házkutatás a gyanús levelezésekre és egyéb iratokra is kiterjed.

Felolós szerkesztő és kiadó-tulajdonos: SZONGOTT KRISTÓF.

Számosújírt, Todorán Endre „Aurora” könyvnyomdája.

volt budapesti állami paedagogiumi tanár.

— Szül. 1853 szept. 30, meghalt 1895 márcz. 6. —

Az erzsébetvárosi örménység három irányban, melyek időszakonként fejlődtek ki benne, érvényesítette életképességét és vele született nemes hajlamait. Az első vagyis a kezdeményezés szakában, mint a vállalkozás merész emberei tűnnek fel; kereskedelmi szellemük, habár a település helyén kulminált leginkább, elvitte őket a szomszédos, sőt a távolabbi vidékekre is. A második, a szellemi megnyilatkozás időszaka, midőn a szorgalom mellé a gondos éberség is társult; ekkor a gazdaságot vették kezökbe, a vagyonosabbak beköltöztek Magyarhon délszaki termékeny vidékeire, hol mint előkelő földesurak: Dániel, Pap, Lukács, Kabdebó, Török és Kiss családok maig is szerepelnek. A mostani korszakot, vagyis a tudományos pálya iránti érzék rohamos fejlesztését, különösen a negyvennyolczas idők teremtették meg. Ugyanis a

város gazdag népe számára, mely vagyonából kifosztva, a tönk szélére sodortatott, csak a szellemi tehetség értékesítése tudatában föllobbant életfentartási ösztön maradt fenn. Mint kaptárból a méhek, úgy szálltak szét tehetséges növendékeink a magyar haza különböző irányában létező közéleti intézményekre és az egyetemre, hogy a tudomány gazdag forrásából merítve, abból nemcsak maguk olthassák szomjukat, hanem e forrásvizet másokkal is megízleltethessék.

A negyvennyolczas évig a Kozocsa család Erzsébetváros egyik tiszteletreméltó és vagyonos kereskedő családját képezte, de vagyonukból csak egy kincs maradt meg: szorgalmas, tehetséges és tisztességes gyermekük, kinek keresztnéve Tivadar.

Tivadar már nem ismerte az egyedüli (?) boldogítás azon eszközét, melyet a költő így jegyzett föl: „Optimum argumentum, aurum et argentum.“ A kis termet, vézna test kiváló lelket, alaposan bíráló tehetséget, mély belátó képességet rejte magában. Tivadar a nevelés-oktatás alapjait szülőföldjén, Erzsébetvárosban szerezte meg, melyhez halála végperceig önzetlen szeretettel ragaszkodott. Nem hiába! Van valami delejes erő abban a szülőföld porában, mely a gyermeket, mint lombot a törzshöz oly szeretetteljesen fűzi az édes anyához. Ez az oka annak, hogy bárhova vezessen sorsunk, a szülőföldről megfeledkezni nem tudunk.

E lelkesült, igaz hív vonzá Tivadart e kis városkához; bármely vidéken utazott, vagy megbízást végzett, csillaga haza vezeté. Ide gravitált lelke őszinte érzelmével; itt szeretett pihenni a soha nem pihenő szellem, mert honlétét is tudományos művek, nagyrészt tankönyvbírálatok, megbízásból folyó jelentések, tantervek készítése és összeállítása vették igénybe.

A felső osztály sikeres befejezése után szelid, szerény természete a papi pályához vonzá; de a gyenge test nem volt képes egyenlő lépést tartani a nagyra törő akarattal és már előljárói is kétes aggodalommal néztek folyton nagyobbodó betegsége elé. Tanárai szeretettel kísérték a szelid papnövendék állapotát, és tanuló társai

éjjelenként párjával állották körül ágyát és tettek neki szíves szolgálatokat. Engemet csak azért fogadott ápolójául, hogy bizalmát és szeretetét, mint honfitársa iránt, kimutathassa. Örömmel megosztotta velem mind azt, a miben a beteg, ki kivételt képez, részesülni szokott.

A gyenge testalkatú papnövendék, bár nem szívesen, de az orvosok és szülői tanácsára, igaz engedelmességből, megvált az annyi meleg hivatással ápoló pályától, kinek legszebb ajánló levele boldogult Fogarasy Mihály püspök azon megjegyzése: „Nagyon sajnálom, kedves fiam, lemondásodat, de egészséged miatt más rokon pályán kell hasznosítanod szép tehetségedet.“

A főpásztor elbocsátó szavait mélyen szívébe véste s azért a tanárjelöltek sorába lépett. Itt oly szorgalmasan sajátította el szaktárgyait, hogy a dicséretesen kiállott tanári vizsga után, a budapesti műegyetemhez az állat-, növénytan szakmájából tanársegéddé, s egy év múlva budapesti áll. paedagogiumi tanárrá neveztetett ki. Nem kellett Kozocsának a beteges trónpraetendensek sorsát átélnie, kik a népfenség szeszélyes akaratából válhatnak csak uralkodókká; az őt megillető trónt a nevelés- és közügy terén és a társadalomban sokoldalú ismeretei és munkálni szerető akaratára követelték; követelte az az okmányhalmaz, mely működésének legszebb tükré. Ezen érdemkönyvbe jegyezve találjuk a bizalom nyilatkozatait a miniszteri körtől egész le a jó tanítványig.

Szaktekintélykép szerepelt az ipar, kereskedelem, természetrajz és természettan, méhészet, valamint a növényélet fejlesztésére vonatkozó ügyekben. Az 1885. évi országos kiállításától kezdve nem volt oly tanügyi kiállítás, a hol, mint szakavatott, ügyes rendező, közre nem működött volna. Jóllehet a tanár- és számos tanítóegyletnek s a haladást előmozdító tudományos társulatoknak tagja, a tanszermuzeum rendezője, több tudományos mű szerzője, a budapesti áll. paedagogiumnak lelkes tanára volt, a ki nemcsak maga tudott, hanem tanítani is tudott; mindamellét a megtestesült szerénység, mesterkéletlen egyszerűség maradt. Kollegiális, szelid magatartás jellemezte életét. Mindenütt ott volt, a hol munkálni

kellett, de soha sem hivatlanul s a hol megjelent, ott lelke egész erejével dolgozott. Budapest, Zágráb, Debreczen, Erzsébetváros, Szamosujvár tanügyi és méhé-szeti kiállításai tanuskodhatnak fáradhatlan tevékeny-ségéről.

Ha az irány maga az ember, róla azt a kritikát ír-hatnók, hogy a mily világos eszmékben tudott szólni és előadni, ép oly mesterkéletlen, könnyen felfogható irány jellemezte a feltűnési váagnak semmiben sem hodoló ezen alakját. Mondhatni róla, hogy életében előnyt, hasz-not nem nézett; e két mondat jellemezte: semmi vágy önmagáért és áldozat minden jóért. Fájdalom! ezt az annyi nemes tulajdonnal bőven megáldott jellemet élete delén, 43 éves korában, áldást árasztó tanári működése 20-ik évében, a tavasz kifakadása sírba szólitotta.

Úgy élt, úgy cselekedett mint a művész, naponta szebb és szebb vonallal szaporitva képességeit, ismerete ékköveit csiszolva helyezte be a műveltség oltárába. Most munkája derekán kiesett az ecset kezéből, eltompult a véső és az oltár egy sírhant lett. Magára hagyatottan, búsan áll; Erzsébetváros tudd meg: egy jeles fiad ked-ledről messze szállva, a budai temetőben jeltelenül pihení örök nyugalmat. Gyujtsd meg az emlékezet tisztelőtadó fényét e sírhanton is, hisz ő, ki neved magasztalására működött egész életében, megérdemli a hazafias vonza-lom önkéntes filléreit síremlékére. Hadd hirdesse egy szép emlék jótékonyágodat és hirdesse azt is, hogy ér-demes fiaidat mindig megtudod becsülni!

Ávedik Lukács.

A vándor és a rigó.

— Örmény népdal. —

Mért keseregsz te kis rigó,
Ép úgy, — mint én — sohajtozó?
Míg ajkad búsan zengedez:
Szívedből jön-e éneked?

Nem vagy hozzám hasonló te,
Kinek oly szabad élete,
Téged boldognak tartanak,
Azt mondja száz meg száz ajak.

Szárnyald be nyáron a mezőt,
A zöld erdőt, a hegytetőt,
Pályád elér nagy téreket,
Gyönyör kíséri röptedet.

Engem balvégzet súlya nyom,
Mint idegen nyomorkodom:
Nincs szárnyam, nem vagyok szabad,
Az élet terhe rám szakad . . .

Sem éjjelem, sem nappalom,
Számomra nincsen nyugalom,
Lehajtom könnyek közt fejem
S könnyezve talál reggelem . . .

Oh távozz! szállj el kis madár,
Szívem sovárgva visszavár,
Hazámnak mondj üdvözetet,
S beszéld el szenvedésemet!

Hozz kedveseimről újra hírt,
Nagy bánatomra balzsam-írt,
Kísérjen áldás utadon, —
Áldott legyen a drága hon! . . .

Simay Gergely.

Örményország hajdankori állami szervezete.*)

II.

Giliciának, Byzancz egyik tartományának, melyet az örmények meghódítottak, kívülök csak görögökből állott a lakossága ebben az időpontban. A keresz-

* Langlois, Essai historique et critique sur la constitution sociale et politique de l'Arménie (Memoires de l'Academie Imperiale des sciences de St. Petersburg. VII. Serie Tom. III. Szentpétervár, 1869.)